

Överförmyndarnämnden i Linköpings
kommun
overformyndarenheten@linkoping.se

Inspektion enligt 20 § förmynderskapsförordningen (1995:379) av överförmyndarnämnden i Linköpings kommun

Länsstyrelsen företog den 25 februari 2025 inspektion av överförmyndarnämnden i Linköpings kommun (nämnden). Inspektionen genomfördes genom att ett digitalt möte hölls via Skype. Närvarande vid mötet var nämndens ordförande Ali Hajar, vice ordförande Gunnel Mård, enhetschef Anne-Sofie Zettby samt utredningssekreterare Dajana Muric Cano. Från Länsstyrelsen deltog länsjuristerna Fredrik Gustafsson och Ingela Karlsson.

Underlag för inspektionen var den verksamhetsredogörelse som sänts in till Länsstyrelsen, protokoll från föregående inspektion samt den stickprovsgranskning som genomförts i anslutning till inspektionsmötet.

Utöver de uppgifter som framgår av verksamhetsredogörelsen (se bilaga) behandlades nedanstående frågor särskilt.

Redogörelse för verksamheten

Information om JO-beslut avseende klagomål mot ställföreträdare

Enligt Länsstyrelsernas nationella tillsynsinriktning för år 2025 och år 2026 ska Länsstyrelsen bland annat särskilt kontrollera överförmyndarnämnders handläggning av inkomna klagomål mot ställföreträdare. Mot bakgrund härav informerade Länsstyrelsen, vid inspektionsmötet, särskilt om Justitieombudsmannens (JO:s) beslut den 29 november 2024 i ärende med diarienummer 9397-2023. Ärendet avsåg tillsyn av en överförmyndarnämnd rörande bristande service.

I beslutet uttalade JO att det kan finnas skäl för den i beslutet aktuella nämnden att i framtida kontakter med missnöjda huvudmän, utöver att informera om nämndens handläggning vid byte av ställföreträdare, också informera om vad som krävs för att byte av ställföreträdare ska beviljas eller vad det innebär att ställföreträdaren fortfarande är förordnad. JO kritiserade den i beslutet aktuella nämnden för att inte ha vidtagit några åtgärder med anledning av uppgift från huvudmannen om att denna inte längre samtyckte till godmanskap. Detta eftersom samtycke i princip är en förutsättning för godmanskap (se 11 kap. 4 § föräldrabalken (1949:381), FB,) och särskilt med tanke på att nämnden också tog emot upprepade klagomål från huvudmannen. I beslutet påpekade även JO att det varit en brist att, den i beslutet aktuella nämnden, under två månaders tid inte besvarade klagomålet från huvudmannen.

Om verksamheten

Under inspektionsmötet uppgavs att verksamheten har haft en hög personalomsättning de senaste åren vilket påverkat verksamheten påtagligt. Personalomsättningen ställer ökade krav på erfarna medarbetare. Nämnden vill effektivisera handläggningen för att underlätta för nyanställda genom att till exempel standardisera processer. Extrapersonal anställs under början av året för att hjälpa till att registrera årsräkningar och efter en förhandsgranskning av årsräkningarna begära in eventuella kompletteringar. Många årsräkningar inkommer digitalt vilket ger ett bättre flöde eftersom verksamhetssystemet till exempel kräver undertecknande. Det pågår ett stort arbete med digitalisering. Det är en svår avvägning mellan vad som kan skannas in och vad som behöver finnas i pappersform.

Förvaltarenheten har utvecklat sitt arbete sedan Länsstyrelsens senaste inspektion genom standardisering och återkoppling. Antalet komplexa ärenden har ökat.

Stickprovsgranskning

Länsstyrelsen har genomfört granskning av 21 akter (980195, 2001103, 2004020, 2012144, 2013316, 2014113, 2016131, 2016145, 2016320, 2018070, 2018074, 2018102, 2018151, 2018367, 2019185, 2019234, 2020058, 2021269, 2021270, 2022283, 2022294). Granskningen har i huvudsak avsett de två senaste åren.

Enligt den nationella tillsynsinriktningen för år 2025 ska Länsstyrelsen kontrollera nämndens granskning av ospecificerade

poster i redovisningshandlingar. Vidare ska Länsstyrelsen särskilt kontrollera nämndens handläggning vid byte av ställföreträdare. Länsstyrelsen ska också särskilt kontrollera nämndens handläggning av inkomna klagomål mot ställföreträdare. Slutligen ska Länsstyrelsen särskilt granska hur nämnden följer upp uttagsmedgivanden från omyndigas bankkonton.

Granskningen ger Länsstyrelsen anledning till följande generella synpunkter samt ytterligare påpekanden avseende nedan angivna akter.

Granskning av årsräkningar

Av årsräkningarna för år 2023 i akterna 2016320 och 2001103 samt sluträkningen som inkom den 11 april 2023 i akt 2014113 framgår inte att det har gjorts notering om granskning på handlingen. Av de aktuella dagboksbladen framgår dock att dessa redovisningar är granskade.

Under inspektionsmötet uppgavs att det var en miss att granskaren inte markerat på årsräkningen/sluträkningen att den var granskad.

Länsstyrelsen påminner om att av 16 kap. 4 § FB framgår att nämnden ska göra anteckning om verkställd granskning på bland annat årsräkningar och sluträkningar. Vidare framgår av förarbetena till lagen (prop. 1993/94:251 s. 281 f.) att det av anteckningar som nämnden ska göra bör framgå när granskningen har ägt rum. Med anledning av att nämnden inte gjort anteckning om granskning på årsräkningarna/sluträkningen riktar Länsstyrelsen kritik mot nämnden.

Nämnden har efter inspektionsmötet inkommit med en återkoppling av vilken framgår att nämnden har korrigerat dessa årsräkningar genom att underteckna och anteckna granskningsdatum.

Handläggningstid vid granskning av årsräkning

Årsräkningen för år 2023 i akt 2020058 inkom den 29 februari 2024 och granskades den 18 oktober 2024. Årsräkningen för år 2023 i akt 2018102 inkom den 29 februari 2024 och granskades den 7 oktober 2024. Årsräkningen för år 2022 i akt 201645 inkom den 2 mars 2023 och granskades den 7 november 2023.

Under inspektionsmötet uppgavs att personalomsättningen gjort att granskningen dragit ut på tiden. Nu finns bättre rutiner för granskningen, se ovan under rubriken "Om verksamheten".

Länsstyrelsen informerar om att Justitieombudsmannen, JO, har anfört i huvudsak följande avseende handläggningstider. Överförmyndares kontroll av årsräkningar är en garanti för att huvudmannens tillgångar används på ett sätt som är till dennes fördel. Det är därför viktigt att årsräkningar granskas inom rimlig tid. Handläggningen har ansetts för långsam när komplettering skickats ut nästan fem månader efter att årsräkningen getts in och när den sammanlagda tiden för granskning har uppgått till sju månader (JO:s beslut den 3 juli 2009, dnr 5172-2008, se även JO:s ämbetsberättelse 2012/13 s. 452 ff. och JO:s beslut den 31 augusti 2016, dnr 6098-2015).

Med anledning av den långa handläggningstiden gällande granskning av årsräkningar riktar Länsstyrelsen kritik mot nämnden.

Inhämtande av yttranden inför byte av ställföreträdare

Av akterna 2014113, 2019185, 2020058 och 2001103 framgår att nämnden fattat beslut om byte av ställföreträdare. Det framgår inte av akterna om anhöriga beretts möjlighet att yttra sig enligt 11 kap. 16 § FB, eller om nämnden gjort bedömningen att yttrande inte behöver inhämtas.

Under inspektionsmötet uppgavs i huvudsak följande, utöver vad som framgår av verksamhetsredogörelsen, avseende nämndens rutin vid byte av ställföreträdare. Nämnden har som rutin att inhämta yttranden från huvudmannens anhöriga inför byte av ställföreträdare om huvudmannen inte förstår vad saken gäller. Om huvudmannen förstår vad saken gäller ges huvudmannen tillfälle att yttra sig men inte anhöriga. Om anhöriga inte ges tillfälle att yttra sig ska det skrivas en tjänsteanteckning om hur nämnden gjort den bedömningen.

Enligt 11 kap 16 § FB ska överförmyndaren i ärenden om förordnande av god man eller förvaltare för någon som har fyllt 16 år ge denna tillfälle att yttra sig, om det kan ske. I ärenden om anordnande av godmanskap eller förvaltarskap ska rätten också inhämta yttranden från den enskildes make eller sambo, barn och framtidsfullmaktshavare, överförmyndaren och vårdinrättning, om det inte är obehövt. Yttranden ska också, om det behövs,

inhämtas från andra närstående samt från den eller de kommunala nämnder som fullgör uppgifter inom socialtjänsten och den eller de nämnder som utövar regionens ledning av omsorgsverksamheten.

Länsstyrelsen informerar om att det är lämpligt att det av beslut om anordnande, eller av tjänsteanteckning, framgår huruvida anhöriga inte finns eller om nämnden gjort bedömningen att yttrande från en eller flera som omfattas av den berörda kretsen inte behövs. På så sätt är det tydligt vilken bedömning nämnden gjort.

Överlämna redovisningshandlingar

Av akterna 2014113, 2019185, 2020058, 2018102 och 2022294 framgår att den tidigare ställföreträdarens slutredovisning har skickats till den nya ställföreträdaren efter byte. Övriga redovisningshandlingar i akterna har inte skickats.

Under inspektionsmötet uppgavs att rutinen är att endast skicka den tidigare ställföreträdarens sluträkning.

Enligt 16 kap. 8 § FB gäller att sedan överförmyndaren har granskat förmyndarens, gode mannens eller förvaltarens sluträkning, ska räkningen samt de förteckningar, årsräkningar och handlingar enligt 15 kap. 3 och 8 §§ som förvaras hos överförmyndaren lämnas över till den som är behörig att ta emot redovisning för förvaltningen. Enligt tredje stycket samma paragraf gäller att om handlingar som avses i första eller andra stycket har lämnats till en ny ställföreträdare, ska denne inom två månader därefter återlämna handlingarna till överförmyndaren. Överförmyndaren ska skriftligen upplysa ställföreträdaren om denna skyldighet när handlingarna lämnas ut. Överlämningen ska dokumenteras i akten, för att det ska vara möjligt att avgöra hur länge som en eventuell talan om ersättning för skada får väckas. Enligt 12 kap. 15 § FB får en sådan talan få väckas inom tre år från det att handlingarna har lämnats.

Länsstyrelsen konstaterar att samtliga redovisningshandlingar som den tidigare ställföreträdaren lämnat in till nämnden enligt 16 kap. 8 § FB ska skickas till den nya ställföreträdaren. Om original skickas ska dessa lämnas tillbaka till nämnden inom två månader. Med anledning av att endast den tidigare ställföreträdarens sluträkning skickats till den nya ställföreträdaren riktar Länsstyrelsen kritik mot nämnden.

Anordnande saknas i akten

I akterna 2001103 och 2004020 återfinns inte Tingsrättens anordnande av godmanskap. Nämnden hade ingen information om varför förordnandena saknas. Nämnden har i återkoppling efter inspektionsmötet angett att beslut om anordnande har begärts från tingsrätten.

Länsstyrelsen konstaterar att det är tingsrätten som fattar beslut om anordnande av godmanskap och dess omfattning. Tingsrättens beslut ligger till grund för ställföreträdarskapets omfattning. Av 17 § förmynderskapsförordningen framgår bland annat att samtliga handlingar som har getts in till överförmyndaren och som avser ett visst förmynderskap, godmanskap eller förvaltarskap ska bevaras och sammanföras till en akt. Tingsrättens beslut ska således finnas i akten. Med anledning av avsaknaden av anordnandet i akterna riktar Länsstyrelsen kritik mot nämnden.

Akt 2016145 – godmanskap 11 kap. 4 § föräldrabalken

Årsräkningen för år 2022 är granskad med anmärkning på grund av sammanblandning av medel. Det framgår inte av akten att ställföreträdaren fått tillfälle att yttra sig innan anmärkningen, eller att nämnden gjort någon bedömning av om det finns behov av åtgärder eller inte. Nämnden har skickat ut ett foljebrev gällande granskad årsräkning, i vilket anges att en kopia av årsräkningen bifogas.

Vid inspektionsmötet angavs att rutinen är att ställföreträdaren ska ges möjlighet till yttrande och att ställning ska tas till eventuella åtgärder. I detta fall verkar det saknas och det är i så fall en miss.

Nämnden har efter inspektionsmötet inkommit med en återkoppling av vilken framgår att god man har som en bilaga till årsräkningen (dnr 81) redogjort för omständigheterna gällande sammanblandning av medel. I akten saknas tjänsteanteckning om huruvida kontakt tagits med ställföreträdaren för att efterhöra om denne haft något ytterligare att tillföra. Vidare saknas själva anmärkningen. Detta förefaller vara ett förbiseende.

Av 16 kap. 5 § FB framgår att om nämnden vid granskningen eller annars finner anledning att rikta anmärkning mot förvaltningen, ska ställföreträdaren ges tillfälle att yttra sig inom den tid som överförmyndaren bestämmer. Om ett yttrande inte lämnas inom förelagd tid eller om nämnden anser att yttrandet inte är

tillfredsställande, ska anteckning om anmärkningen göras på den granskade handlingen. Nämnden ska även genast pröva om beslut enligt någon bestämmelse i 13 eller 14 kap. behöver meddelas eller om ställföreträdaren bör entledigas eller någon annan åtgärd vidtas. Ställföreträdaren ska underrättas om en sådan anteckning och om vidtagen åtgärd.

Med anledning av nämndens bristande hantering gällande förfarandet vid anmärkning riktar Länsstyrelsen viss kritik mot nämnden.

Akt 2021269 – förmynderskap

Ansökan om uttag från överförmyndarspärtrat konto inkommer den 12 april 2023 från förmyndare gällande lån avseende resa för myndlingen. Av tjänsteanteckningar framgår att ansökan troligtvis kommer avslås då det redan finns lån som ska avbetalas. Ansökan om uttagstillstånd avseende lån ska tas upp i nämnd. Det framgår dock inte att det tagits något beslut om avslag eller att ansökan avslutats på annat sätt.

Vid inspektionsmötet angavs att de inte kan säga vad som hänt, utan att de får återkomma. Det uppgavs vidare att det kan vara så att ansökan har återkallats och att det har missats att dokumentera detta. Nämnden har efter inspektionsmötet inkommit med en återkoppling av vilken framgår att ansökan är muntligen återtagen, dock saknas en tjänsteanteckning om detta.

Justitieombudsmannen, JO, har uttalat följande vad gäller tillämpningen av 15 § (numera 27 §) FL i praktiken. Dokumentationsskyldigheten sträcker sig längre än till att gälla uppgifter som kan ha betydelse för utgången i ett ärende. Även andra beslut och åtgärder som vidtas i ett ärende samt faktiska omständigheter och händelser av betydelse bör redovisas, liksom andra uppgifter som kan komma att ligga till grund för åtgärder från myndighetens sida eller som i övrigt rör ärendets gång, till exempel kontakter med parter, andra personer eller myndigheter. Därav följer som ett minimikrav att alla sådana uppgifter som kan ligga till grund för ett beslut som fattas inom ärendets ram – inte bara själva avgörandet, som bestämmer utgången ska dokumenteras. Vidare krävs naturligtvis en god dokumentation för att ett ärende ska kunna handläggas i den ordinarie handläggarens frånvaro. Det måste också ligga i en myndighets intresse att skapa en ordning och reda i det interna arbetet. Slutligen är en god dokumentation också en

förutsättning för kontroll av och insyn i verksamheten (JO:s beslut den 24 augusti 2016, dnr 1185–2015).

Länsstyrelsen påtalar vikten av att kontakter som har betydelse för ärendet dokumenteras genom exempelvis tjänsteanteckning. För det fall en ansökan återkallas bör nämnden besluta om att avskriva ärendet från vidare handläggning och diarieföra ställningstagandet i akten.

Akt 2022294 – godmanskap 11 kap. 4 § föräldrabalken

Av årsräkningen för år 2022 framgår att granskaren har lagt till många poster själv.

Under inspektionsmötet uppgavs att rutinen när det gäller bristfälliga årsräkningar är att ställföreträdaren själv får komplettera eller justera. Vidare uppgavs att i det här fallet fanns det sannolikt underlag som granskaren utgick från när denne lade till posterna.

Länsstyrelsen informerar om vikten av att skilja på korrigeringar och den granskning nämnden ska göra. Det är ställföreträdarens uppgift att upprätta årsräkningen, som nämnden sedan ska granska. Korrigering innebär att nämnden har rättat någon uppgift, till exempel ett räknefel. För det fall en årsräkning brister så pass mycket att det krävs ganska omfattande korrigeringar bör det övervägas om inte ställföreträdaren bör inkomma med en ny årsräkning.

I akten finns två beslut om nämndens samtycke till fastighetsförsäljning, dnr 49 och dnr 51. Det framgår inte klart av akten varför det finns två olika beslut.

Nämnden har efter inspektionsmötet inkommit med en återkoppling och uppger i den att det är ett misstag att det finns två beslut. Två handläggare hanterade akten och det senare beslutet fattades då redovisningshandlingarna avseende fastighetsförsäljningen misstogs för en ansökan om samtycke till fastighetsförsäljning med bilagor.

Länsstyrelsen erinrar om vikten av att akten är ordnad på ett sådant sätt att åtgärder och beslut framgår tydligt, och att flera beslut inte tas för samma åtgärd.

Sammanfattande synpunkter

Med anledning av att nämnden inte gjort anteckning om granskning på årsräkning/sluträkning i tre akter riktar Länsstyrelsen kritik mot nämnden. I tre akter har handläggningstiden för granskning av årsräkning varit för lång, vilket föranleder kritik mot nämnden. Länsstyrelsen riktar kritik mot nämnden för att i fem akter endast ha skickat sluträkningen till den nya ställföreträdaren. Med anledning av avsaknaden av anordnandet i två akter riktar Länsstyrelsen kritik mot nämnden. I en akt har nämnden brustit i hanteringen gällande förfarandet vid anmärkning, vilket föranleder viss kritik från Länsstyrelsen.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av chefsjurist Rebecka Djerfsten med länsjurist Fredrik Gustafsson som föredragande.

Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift.

Kopia till

Kommunfullmäktige, kommunstyrelsen och kommunerna revisorer i Linköpings kommun, kommun@linkoping.se

JOkansli2@jo.se

Bilagor

Verksamhetsredogörelse, inkommen den 24 januari 2025